

Lieta C-199/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 30. marts

Iesniedzējtiesa:

Bundesfinanzgericht [Federālā finanšu tiesa] (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 19. marts

Sūdzības iesniedzējs:

DN

Atbildētāja iestāde:

Finanzamt Österreich

Pamatlietas priekšmets

Darbaņēmēju brīva pārvietošanās – Ģimenes pabalsti – Tiesības, kas pieejamas, pamatojoties uz pensiju saņemšanu – Pensijas saņemšanas valsts – Atgūšana – Kompetentā dalībvalsts – Starpības izmaksa

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

Pirmais jautājums, kas rodas kopā ar otro jautājumu:

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 166, 1. lpp., labojums OV 2004, L 200, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 465/2012 (2012. gada 22. maijs)

(OV 2012, L 149, 4. lpp.) (turpmāk tekstā – “Regula Nr. 883/2004”, “Jaunā koordinācija” vai “Pamatregula”), 67. panta otrajā teikumā ietvertais formulējums “dalībvalsts, kura atbild par pensiju” ir jāinterpretē tādējādi, ka ar minēto ir domāta dalībvalsts, kas iepriekš kā nodarbinātības valsts bija kompetentā valsts saistībā ar ģimenes pabalstu izmaksu un kam tagad ir pienākums izmaksāt vecuma pensiju, uz kuru esošās tiesības balstās uz tās teritorijā pagātnē izmantoto darba ņēmēju brīvu pārvietošanos?

Otrais jautājums:

Vai Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punktā ietvertais formulējums “tiesības, kas pieejamas, pamatojoties uz pensiju saņemšanu” ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz ģimenes pabalstu ir jāuzskata par tādām, kuras rodas pensijas saņemšanas dēļ, ja, pirmkārt, Savienības VAI dalībvalsts tiesību aktos, lai lūgtu tiesību uz ģimenes pabalstu piešķiršanu, kā nosacījums ir paredzēta pensijas saņemšana un, otrkārt, pensijas saņemšanas nosacījums faktu līmenī turklāt faktiski ir izpildīts, un tas nozīmē, ka Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punkta piemērošanas jomā neietilpst “vienkārša pensijas saņemšana” un attiecīgā dalībvalsts no Savienības tiesību viedokļa nav jāuzskata par “pensijas saņemšanas valsti”?

Trešais jautājums, kas rodas alternatīvi pirmajam un otrajam jautājumam, ja pensijas saņemšanas valsts jēdziena interpretācijai pietiek ar vienkāršu pensijas saņemšanu:

Vai gadījumā, kad tiek saņemta vecuma pensija, uz kuru esošās tiesības [ietilpa] migrējošo darba ņēmēju regulu piemērošanas jomā un pirms tam [pamatoja] nodarbinātība dalībvalstī periodā, kad tikai dzīvesvietas valsts vai abas valstis vēl nebija Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis, Regulas Nr. 883/2004 68. panta 2. punkta otrā teikuma otrajā daļā ietvertais formulējums “starpības piemaksu vajadzības gadījum[ā] nodrošina par summu, par kuru ir pārsniegta šī summa”, ņemot vērā Tiesas 1980. gada 12. jūnija spriedumu lietā 733/79 *Laterza*, ir jāsaprot tādējādi, ka atbilstoši Savienības tiesībām arī pensijas saņemšanas gadījumā ģimenes pabalsts tiek nodrošināts iespējami lielākajā apmērā?

Ceturtais jautājums:

Vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā *FLAG* 1967 [*Familienlastenausgleichsgesetz*, Likuma par ģimenes izdevumu kompensēšanu] 2. panta 5. punkts, atbilstoši kuram šķiršanās gadījumā tiesības uz ģimenes pabalstu un nodokļu kredītu par bērnu vecākam, kurš vada mājsaimniecību, bet tomēr nav iesniedzis attiecīgu pieteikumu nedz dzīvesvietas valstī, nedz pensijas saņemšanas valstī, ir tik ilgi, kamēr pilngadīgais un studējošais bērns dzīvo viņa mājsaimniecībā, un tas nozīmē, ka otrs vecāks, kurš kā pensionārs dzīvo Austrijā un ir vienīgais, kas faktiski sedz bērna uzturēšanas izdevumus, tās dalībvalsts iestādē, kuras tiesību

akti ir jāpiemēro prioritāri, var pamatot tiesības uz ģimenes pabalstu un nodokļu kredītu par bērnu, atsaucoties tieši uz Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešo teikumu?

Piektais jautājums, kas rodas kopā ar ceturto jautājumu:

Vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums turklāt ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai pamatotu Savienības darba ņēmēja lietas dalībnieka statusu dalībvalstī notiekošā tiesvedībā par ģimenes pabalstu, ir nepieciešams arī, lai viņš galvenokārt segtu uzturēšanas izdevumus Regulas Nr. 883/2004 1. panta i) punkta 3) apakšpunkta izpratnē?

Sestais jautājums:

Vai tiesību normas par dialoga procedūru atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 987/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2009, L 284, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Regula Nr. 987/2009” vai “Īstenošanas regula”), 60. pantam ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgo dalībvalstu iestādēm tā ir jāpiemēro ne tikai ģimenes pabalstu nodrošināšanas, bet arī to atgūšanas gadījumā?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 987/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu

Atbilstošās valsts tiesību normas

1967. gada Likums par ģimenes izdevumu kompensēšanu (turpmāk tekstā – “FLAG 1967”), 2., 2.a, 10. un 26. pants

Atbilstoši FLAG 2. panta 2. punktam tiesības uz ģimenes pabalstu par 1. punktā minēto bērnu ir personai, kuras māsaimniecībā bērns dzīvo. Personai, kuras māsaimniecībā bērns nedzīvo, bet kura galvenokārt sedz bērna uzturēšanas izdevumus, ir tiesības uz ģimenes pabalstu, ja šādas tiesības atbilstoši šī punkta pirmajam teikumam nav nevienai citai personai.

FLAG 1967 2. panta 5. punkta a) apakšpunkts ir formulēts šādi:

“Bērns dzīvo vienā māsaimniecībā ar personu, ja viņš, pastāvot vienotai saimniecībai, dala ar šo personu mājokli. Piederība māsaimniecībai netiek uzskatīta par izbeigtu,

– ja bērns tikai īslaicīgi uzturas ārpus kopējā mājokļa.

Ir jāuzskata, ka bērns dzīvo vienā mājsaimniecībā ar abiem vecākiem, ja viņi dzīvo vienā mājsaimniecībā, kurā dzīvo bērns.”

FLAG 1967 2.a pants ir formulēts šādi:

“(1) Ja bērns dzīvo vecāku kopīgajā mājsaimniecībā, tā vecāka tiesībām, kas lielākoties vada mājsaimniecību, ir lielāks spēks nekā otrā vecāka tiesībām. Līdz brīdim, kad tiek pierādīts pretējais, tiek prezumēts, ka mājsaimniecību galvenokārt vada māte.

(2) 1. punktā minētajos gadījumos vecāks, kuram ir prioritāras tiesības, var atteikties no to īstenošanas par labu otram vecākam. Par atteikšanos no tiesībām var tikt paziņots arī ar atpakaļejošu spēku, taču tikai attiecībā uz laikposmiem, par kuriem nav saņemts ģimenes pabalsts. Atteikšanās no tiesībām var tikt atsaukta.”

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 *Finanzamt Österreich* [Austrijas Finanšu pārvalde] lūdz, lai sūdzības iesniedzējs atmaksā ģimenes pabalstu par periodu no 2013. gada janvāra līdz augustam par viņa pilngadīgo bērnu.
- 2 Sūdzības iesniedzējs ir dzimis polis, kurš, sākot ar 1989. gadu, Austrijā veica profesionālo darbību. Sākumā viņš attiecīgi trīs nedēļas strādāja Austrijā un pēc tam vienu nedēļu pavadīja pie savas ģimenes Polijā. Sākot ar 1992. gadu, viņš Polijā bija tikai reti. Kopš 2001. gada viņam ir Austrijas pilsonība un viņa vienīgā dzīvesvieta atrodas Austrijā. Viņa sieva un meita dzīvo Polijā, un viņām ir Polijas pilsonība. Kopš 2011. gada jūlija sūdzības iesniedzējs ir šķīries no savas sievas Polijas pilsones. Pirms profesionālās darbības veikšanas Austrijā sūdzības iesniedzējs līdz 1988. gada beigām strādāja Polijā.
- 3 Austrijas ģimenes pabalsts sūdzības iesniedzējam tika piešķirts vienmēr, un viņš to tālāk nodeva savai meitai. Mātes paziņojums par atteikšanos no tiesībām netika pieprasīts. Atbildētāja iestāde, piešķirot [ģimenes pabalstu], prezumēja Austrijas prioritāro kompetenci, pamatojoties uz sūdzības iesniedzēja nodarbinātību Austrijā.
- 4 Kopš 2011. gada novembra sūdzības iesniedzējs saņem vecuma pensiju Austrijā un Polijā. Atbildētāja iestāde uz minēto balsta Austrijas ģimenes pabalsta un nodokļu kredīta par bērnu atgūšanu. Pensijas saņemšana Polijā pamatojot Savienības tiesībās paredzētā Austrijas kompetences neesamību, un arī starpības izmaksas pienākums atbilstoši Regulas Nr. 883/2004 68. panta 2. punktam nepastāvot.
- 5 2013. gadā meita Polijā studēja. Polijas ienākumu kritērijs, proti, 539 PLN uz personu, 2013. gadā tika pārsniegts, un līdz ar to Polijā nepastāvēja tiesības uz šīs

valsts ģimenes pabalstiem. Polijas ģimenes pabalstus nesaņēma nedz sūdzības iesniedzējs, nedz bērna māte.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Saistībā ar pirmo un otro jautājumu iesniedzējtiesa norāda, ka Austrija atbilstoši sākotnējām tiesībām ģimenes pabalstu jomā ir pastāvīgās dzīvesvietas valsts. Nodarbinātība vai pensijas saņemšana nav priekšnoteikumi, lai saņemtu ģimenes pabalstu. Tātad Austrija tikai saistībā ar Savienības tiesībām var kļūt par nodarbinātības vai pensijas saņemšanas valsti. Lai noteiktu vienu kompetento valsti, Regulas Nr. 883/2004 67. panta otrajā teikumā ir ietverts patstāvīgs un galīgs noteikums saistībā ar pensijām. Tā kā sūdzības iesniedzējs, sākot ar 2004. gada 1. maiju, izmantojot darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, strādāja kā darba ņēmējs, un pamatojoties uz to kopš 2011. gada novembra Austrijā saņem pensiju, kas Regulas Nr. 883/2004 67. un 68. pantā tiek izvirzīts kā nosacījums saistībā ar tiesībām uz ģimenes pabalstiem, iesniedzējtiesas ieskatā Austrija ir pensijas saņemšanas valsts atbilstoši Savienības tiesībām un tāpēc kompetentā dalībvalsts.
- 7 Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 67. pantu kompetenta var būt tikai viena dalībvalsts. Tā kā sūdzības iesniedzējs pensiju saņem Austrijā un Polijā, ir jāatrod papildu pazīme, lai konstatētu vienu kompetento dalībvalsti. Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punkts attiecas uz “tiesībām, kas pieejamas, pamatojoties uz pensiju saņemšanu”. Līdz ar to Austrija pretēji atbildētājas iestādes viedoklim katrā ziņā ir kompetentā dalībvalsts – jautājums ir tikai par to, vai kompetence ir prioritāra vai sekundāra.
- 8 Iesniedzējtiesa pauž viedokli, ka divu dalībvalstu prioritātes apvēršana bija reglamentēta jau Regulas (EEK) Nr. 1408/71 76. pantā. Šī tiesību norma pēc tam tika vairākkārt grozīta. Sākotnēji runa bija par tiesību apturēšanu, taču pēdējā spēkā esošajā redakcijā ir runa par tiesību apturēšanu līdz noteiktai summai.
- 9 Atbilstoši Savienības tiesībām visas dalībvalstis situācijā, kas ietilpst Regulas Nr. 883/2004 piemērošanas jomā, ir nodarbinātības valstis. Taču dažas dalībvalstis ir tādas jau saskaņā ar valsts tiesību aktiem, jo tajos saistībā ar tiesībām uz ģimenes pabalstiem līdz ar dzīvesvietu valstī tiek pieprasīta arī faktiskā profesionālās darbības veikšana. Šīs dalībvalstis jaunākajā doktrīnā tiek apzīmētas kā “nodarbinātības valstis atbilstoši izcelsmes valsts tiesībām”, lai nošķirtu tās no “nodarbinātības valstīm atbilstoši Savienības tiesībām” Regulas Nr. 883/2004 67. panta izpratnē.
- 10 Visām minētajām Regulas Nr. 1408/71 76. panta redakcijām ir kopīgs tas, ka tajās gadījumos, kad dzīvesvietas valsts saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem pati bija nodarbinātības valsts, bija paredzēts, ka tā “aizsteidzās priekšā” saskaņā ar Regulas (EEK) Nr. 1408/71 73. pantu kompetentajai nodarbinātības valstij: dzīvesvietas valsts, pamatojoties uz *expressis verbis* paredzēto regulējumu Savienības tiesībās, kļuva par prioritāri kompetento dalībvalsti, un alternatīvajā

kompetentajā nodarbinātības valstī tiesības uz tās tiesību aktos paredzētajiem ģimenes pabalstiem tika apturētas vai attiecīgi apturētas līdz robežsummas sasniegšanai. To, ka apturēšana saskaņā ar Regulas (EEK) Nr. 1408/71 76. pantu nebija jāsaprot kā absolūta, Tiesa paskaidroja tiesību tālākveidošanas ceļā un jau saistībā ar šīs regulas piemērošanas jomu abas dalībvalstis sasaistīja tādējādi, ka nepieciešamības gadījumā alternatīvi kompetentajai dalībvalstij bija pienākums samaksāt starpību.

- 11 Šajā sakarā ir jānorāda uz Tiesas spriedumu lietā C-363/08 *Slanina*. Pēc šķiršanās *R. Slanina* ar savu meitu pārcēlās uz dzīvi no Austrijas uz Grieķiju. Bērna tēvs turpināja strādāt Austrijā. Tāpēc Austrija bija “nodarbinātības valsts atbilstoši Savienības tiesībām”. *R. Slanina* Grieķijā nestrādāja, tāpēc Grieķija bija tikai dzīvesvietas valsts. Līdz ar to Austrijai prioritāri bija pienākums maksāt ģimenes pabalstu. Ja *R. Slanina* būtu sākusī strādāt Grieķijā, kas saskaņā ar Grieķijas tiesību aktiem pamato tiesības uz Grieķijas ģimenes pabalstu, prioritārā kompetence būtu pārgājusi uz Grieķiju (“nodarbinātības valsts atbilstoši izcelsmes valsts tiesībām”) un prasījums uz Austrijas ģimenes pabalstiem tiktu apturēts Grieķijas tiesību aktos paredzētās summas apmērā.
- 12 Tā kā profesionālās darbības veikšanas gadījumā abām dalībvalstīm ir jānodrošina ģimenes pabalsts augstākajā iespējamā apmērā, iesniedzējtiesa uzskata, ka tam tā ir jābūt arī pensijas saņemšanas gadījumā. Regula Nr. 883/2004 koordinē attiecīgās dalībvalstis katrā situācijā, paredzot tipveida situācijas un hierarhiju, un tādējādi tiek noteikta hierarhija un nodrošināts kopējs pienākums saistībā ar maksimālo ģimenes pabalstu apmēru. Attiecībā uz situācijām, kurās runa ir par pensijām, kopējais attiecīgo dalībvalstu pienākums izriet no Tiesas judikatūras, it īpaši no lietas *Laterza* (C-733/79).
- 13 Atbilstoši Eiropas Savienības Savstarpējās sociālās aizsardzības informācijas apmaiņas sistēmai (MISSOC) Polijā vienīgais kritērijs, lai saņemtu ģimenes pabalstus, ir dzīvesvieta valstī. Profesionālās darbības veikšana nav priekšnoteikums. Līdz ar to Polija saskaņā ar tās tiesību aktiem būtu jāatzīst par dzīvesvietas valsti. Turpretim Austrija ir pensijas saņemšanas valsts. Tāpēc iesniedzējtiesas ieskatā ir konstatējami vairāku dalībvalstu pabalsti vairāku iemeslu dēļ, un līdz ar to ir jāpiemēro Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Tāpēc Austrija kā pensijas saņemšanas valsts ir prioritāri kompetenta, un tai ir jāizmaksā pabalsts pilnā apmērā.
- 14 Taču atbildētāja iestāde Austriju un Poliju bija atzinusi tikai par pensijas saņemšanas valstīm un tāpēc vienāda veida valstīm, un līdz ar to Polijai kā meitas dzīvesvietas valstij būtu pienākums maksāt pabalstu. Tā kā Polijā, ņemot vērā pārsniegto atalgojuma robežu, nav attiecīgu tiesību, iesniedzējtiesas ieskatā Austrijas starpības maksāšanas pienākums tomēr netiktu skarts, un tai būtu jāmaksā pabalsts kā prioritāri kompetentajai dalībvalstij.
- 15 Trešais jautājums tiek uzdots alternatīvi pirmajam un otrajam jautājumam, lai sniegtu skaidrojumu, jo šajā ziņā Austrijā ir tikusi pasludināta pretēja judikatūra.

- 16 Saistībā ar ceturto un piekto jautājumu iesniedzējtiesa norāda, ka Savienības tiesībās Austrijas tiesību akti (kā prioritāri vai sekundāri) ir noteikti kā piemērojamie tiesību akti. *FLAG* 1967 2. panta 2. punktā prioritārās tiesības tiek piešķirtas personām, kuru mājsaimniecībā bērns dzīvo. *FLAG* 1967 2.a pants šajā situācijā nav piemērojams, jo vecāki nedzīvo vienā mājsaimniecībā. Saskaņā ar Austrijas tiesībām Polijā dzīvojošajai mātei ir tiesības iesniegt pieteikumu. Atbildētāja iestāde kā alternatīvu atgūšanas iemeslu norādīja to, ka saskaņā ar Austrijas tiesībām tiesības uz ģimenes pabalstu būtu mātei. Tā kā atbilstoši Austrijas tiesībām nepamatoti izmaksātais ģimenes pabalsts ir jāatgūst no personas, kurai uz to nebija tiesības, sūdzības iesniedzējam tas būtu jāatmaksā un Polijā dzīvojošajai mātei ģimenes pabalsts būtu jālūdz pašai. Taču māte to par 2013. gadu vairs nesaņēmtu, jo attiecīgais termiņš pieteikuma iesniegšanai ir beidzies.
- 17 Iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai pamatlietas fakti atbilst Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešajā teikumā izvirzītajam nosacījumam, jo māte, kurai saskaņā ar Austrijas tiesībām bija tiesības iesniegt pieteikumu, savas tiesības neizmantoja, bet tas nozīmē, ka Austrijas iestādei kā obligātas juridiskās sekas ir jāņem vērā sūdzības iesniedzēja kā otra vecāka pieteikums. Lai gan atbilstoši Savienības tiesībām principā piemērojamas ir Austrijas tiesību normas, no minētā būtu jāizdara izņēmums, ja *FLAG* 1967 2. panta 2. punkts, ņemot vērā Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma piemērošanas pārākumu, nebūtu jāpiemēro. Sūdzības iesniedzējs savu lietas dalībnieka statusu tad varētu balstīt tieši uz Savienības tiesībām, un tāpēc būtu nodrošinātas arī bērna tiesības. Turklāt rodas jautājums, vai sūdzības iesniedzēja lietas dalībnieka statusa pamatošanai ir nepieciešams, lai viņš segtu lielāko daļu uzturēšanas izdevumu (kas tā ir šajā lietā).
- 18 Saistībā ar sesto jautājumu ir jānorāda, ka, lai nodrošinātu ģimenes pabalstus migrējošiem darba ņēmējiem vislielākajā apmērā, abām attiecīgajām dalībvalstīm ir jāsadarbojas dialoga procedūrā un vajadzības gadījumā ir jāmaksā starpība. Iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai šī dialoga procedūra nav obligāta arī ģimenes pabalsta atgūšanas gadījumā, jo šajā procedūrā (kā *actus contrarius* iepretim pabalsta piešķiršanai) ir spēkā tās pašas tiesības un pienākumi.